

Говор предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине БиХ Илије Филиповића на 11. сједници Асоцијације европских сената у оквиру сесије "Улога сената на европском континенту"

Den Haag, 17. април 2009.

"Уважена госпођо предсједнице,
Поштоване колегице и колеге парламентарци,
Цијењене даме и господо,

Чини ми изузетну част и особно задовољство што данас имам пригоду обратити вам се на овом једанаестом засједању наше Асоцијације. Прије свега желим захвалити Сенату пријатељске Краљевине Низоземске на гостопримству и изузетној организацији овога скупа. Вама, госпођо предсједнице, такођер искрено захваљујем на Вашем особном ангажирању, гостопримству и позиву који сте ми упутили.

Када данас разговарамо о улози сената на еуропском континенту, посебно морамо имати у виду бројне изазове пред којима се данас у вријеме глобалне економске кризе налазе наше земље, еуропски континент и сувремени свијет у цјелини. Наша је одговорност утолико већа што не смијемо допустити да економска криза прерасте у политичку и да измакне контроли. Ту задаћу најбоље ћемо урадити ако пратимо догађања, правовремено на њих реагирамо подузимајући потребне мјере и ако међусобно сурађујемо на билатералном и међународном плану, тако да се нитко не осјећа препуштен сам себи, без адекватног разумијевања и помоћи других. Да бисмо ту дужност уопће могли успјешно остваривати потребно је да наши сенати имају одговарајуће уставне мјеродавности и друге предувјете за успјешно дјеловање, као што је, примјерице, адекватан број заступника који омогућује активно укључивање у рјешавање свих питања у иначе сложеној парламентарној процедури.

Природно је што су улоге и овласти горњих домована у политичким суставима појединих земаља различити, будући да то одражава специфичности развитка

двостраности, али такођер и њихове структуралне различитости, које су посебно изражене у етнички сложеним државама, каква је примјерице Босна и Херцеговина. Наш Дом народа – као горњи дом, такођер има специфичну улогу. Он је, дакако, у одређеној мјери сличан неким сенатима у другим земљама, будући да равноправно судјелује у цјелокупном законодавном процесу с пуним правом законодавне иницијативе, амандманског дјеловања и коначног одлучивања. С друге стране, он перманентно брине о заштити виталних националних интереса конститутивних народа. Мјеродаван је и за пуну контролу дјеловања извршне власти и тражења мишљења од Уставнога суда као највише судбене институције, особито у оним случајевима када унутар Дома нема консензуса је ли нека одлука или закон деструктиван по виталне интересе било којег од три конститутивна народа. У тим спорним ситуацијама када унутар Дома нема одлуке о рјешењу захтјева за заштиту виталног националног интереса у бити престаје његова мјеродавност, а одлучивање у меритуму, преузима и одлуку доноси, Уставни суд Босне и Херцеговине.

Ми се данас у Босни и Херцеговини налазимо у процесу тражења нових уставних рјешења, руковођени потребом унапређења демократских односа и уграђивања еуропских стандарда, али такођер и потребом да наш Устав коначно одобри Парламентарна скупштина, да је он праведан, демократичан и опћеприхваћен, а да као његов примарни учинак имамо функционалан и симетричан политички сустав власти, који би осигурао мир, стабилност и просперитетну будућност за све народе, националне мањине и грађане.

Познато вам је наше уставно стање у Босни и Херцеговини, чији је Устав Анех ИВ. Даутонског мировног споразума, урађен примарно у циљу заустављања рата и успоставе мира. Дакако, то су вриједна, али нажалост и највећа његова постигнућа. Међутим, у данашњим увјетима нитко њиме није потпуно задовољан, будући да је произвео нефункционалан, асиметричан и неучинковит политички сустав власти. Мишљења сам да је утемељен на неправедној подјели територија и неравноправном положају сва три конститутивна народа и грађана у БиХ, односно, довео је у подређен положај малобројније у односу на веће и бројније. Зато су интерес и политичка воља за уставне промјене обрнуто размјерни задовољству,

односно и незадовољству грађана БиХ. Што је веће незадовољство стањем, јача је воља за уставним промјенама. И обрнуто. У том настојању за преуређењем односа и отклањањем аномалија, ипак је прошлог мјесеца донесен први амандман на даутонски Устав којим смо ријешили статус Дистрикта Брчко. То је наишло на пуно одобравање наших еуропских пријатеља. Ових је дана Дом народа усвојио и одлуку о покретању процеса уставне реформе и уставних промјена, на трагу договора лидера трију водећих политичких странака у наша три народа. Када, и ако исту одлуку усвоји и Заступнички дом, отворит ће се простор за широке демократске иницијативе, не само кроз институције политичкога састава, већ и кроз цијели спектар невладиних организација цивилнога друштва. Тај процес не иде лако и једноставно, нити ће по нашој процјени, темељеној на досадашњим искуствима, ићи без потешкоћа. Дакле, могуће је очекивати да ће бити попраћен одређеним опструкцијама, па чак и отпорима. Управо зато с пуним правом, искреном надом и реалним очекивањима видим потребу активног укључивања међународне заједнице, колико у облику стручне помоћи, још више у улози медијатора за политичко посредовање, на нашем путу до реформираног Устава БиХ.

Сагледавајући незамјенљиву улогу Дома народа у нашим увјетима, било би корисно проширити његове специфичне надлежности, максимално користећи праксу, искуства и стандарде других еуропских дводомних парламената. Врло су интересантна и практична уставна рјешења и искуства неких еуропских земаља, па би у том смислу нашу позорност у предстојећим уставним реформама могла привући и заинтересирати нас искуства и правна рјешења из надлежности ваших сената, која се односе на:

- именованье председника државе (искуства Швицарске, Италије и Чешке Републике);
- покретање одговорности и опозива председника, особито у случају евентуалног кршења Устава и протузаконита дјеловања, (искуства Њемачке, Аустрије и Италије);

- организирање и одобрење референдума о некој одлуци или закону, као демократске форме изравног одлучивања грађана (Искуства Француске, Ирске и Пољске);
- именовање судца, укључујући суце Уставног суда и Суда БиХ, а могуће и Врховног суда БиХ којег сада немамо на разини државе (искуства већине европских земаља, особито Белгије, Француске, Њемачке, Румуњске, Руске Федерације, Шпањолске, Велике Британије, и других);
- Одржавање односа, промјене граница и рјешавање сукоба надлежности и спорова између ентитета, кантона, односно федералних јединица (искуства Швицарске, Белгије, Шпањолске);
- Одобравање одлука и правилника Вијећа министара (Владе) – Искуства Њемачке);
- Праћење процеса европских интеграција, те односа с Европском Унијом, Вијећем Европе и другим међународним асоцијацијама (искуства Аустрије, Француске, Румуњске, Велике Британије). Имајући у виду судјеловање Босне и Херцеговине у процесу стабилизације и придруживања Европској унији, корисно би било обавити припреме за досљедно испуњавање преузетих обвеза, између осталог и на начин да се ојачају власти Дома народа у праћењу и провођењу активности остваривања процеса европских интеграција.

У контексту уставних промјена нама се посебно намеће питање повећања броја заступника. Као што вам је познато, Дом народа Парламентарне скупштине БиХ има свега 15, док је европски просјек преко 70 заступника. Заступнички дом има 42 заступника, што значи да Парламентарна скупштина БиХ има укупно 57 заступника. Ради тога, поред редовних активности, често долази до прекомјерног оптерећења заступника чланством у пет или шест парламентарних комисија и других тијела.

Свакако је занимљиво и питање улоге Сената у остваривању функција локалне самоуправе. Садашњи Устав БиХ, уопће не садржи одредбе о могућности укључивања Дома народа у уређивање односа, рјешавање и разматрање функционирања локалних разина власти. На разини државе немамо Закон о

локалној управи и самоуправи, већ је то у цјелини препуштено ентитетском законодавству, дакле средњој разини власти.

Поштоване колегице и колеге,

Дубоко сам увјерен да би још снажнија и садржајнија међупарламентарна сурадња и помоћ, те веће кориштење искустава развијених демократија, као и јачање улоге Дома народа на изложени начин, придонијели учинковитости укупног дјеловања државнога парламента Босне и Херцеговине, а тиме и самоодрживости државе Босне и Херцеговине у цјелини. Уједно, био би то и мали, али важан прилог даљој афирмацији еуропскога парламентаризма опћенито. Придонијело би то и јачању улоге нашега горњег дома, каквог бих пожелио да има и моја земља, као будућа чланица демократски уређене обитељи еуропских народа и држава." (крај)